

SYSTEMY EDUKACJI W EUROPIE – STAN OBECNY I PLANOWANE REFORMY

LUKSEMBURG

listopad 2011

1. Populacja uczących się i język nauczania

W 2009/10 r. liczba młodzieży w wieku poniżej 29 lat wynosiła 183 366 (36, 52% ludności), a 75 229 uczniów było w wieku objętym kształceniem obowiązkowym (11 057 uczniów w ramach edukacji przedszkolnej, 35 795 w szkołach podstawowych i 28 377 w szkołach średnich).

Kształcenie jest obowiązkowe w wieku od 4 do 16 lat.

Język nauczania zależy od poziomu kształcenia. W placówkach przedszkolnych i pierwszych dwóch klasach szkoły podstawowej zajęcia prowadzi się w języku luksemburskim. W pierwszej klasie szkoły podstawowej wprowadza się język niemiecki jako język nauczania, a od początku drugiej klasy także język francuski.

2. Administracja i finansowanie edukacji

W 2009/10 r. 86,6% uczniów uczęszczało do szkół publicznych, a 4,3% do dotowanych placówek prywatnych (które są zakładane i nadzorowane przez organizacje pozarządowe, ale otrzymują ponad 90% dotacji z sektora publicznego, z przeznaczeniem na koszty bieżące) oraz 9,1 % placówek prywatnych z 40% dotacją z sektora publicznego.

Ogólny nadzór nad wszystkimi sektorami sprawuje Ministerstwo Edukacji i Kształcenia Zawodowego, które podejmuje wszelkie istotne decyzje dotyczące programów nauczania, podręczników, planów lekcji, spraw budżetowych oraz kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli.

- **Szkolnictwo podstawowe**

Od momentu powstania systemu edukacji w Luksemburgu, odpowiedzialność za szkolnictwo podstawowe jest podzielona między ministerstwo i władze gmin.

Od roku 2009 nauczycieli zatrudnia się centralnie, a następnie kieruje do pracy w poszczególnych gminach, dzięki czemu władze gmin nie są obciążone ciężarem procesu rekrutacji nauczycieli.

Władze gminne odpowiadają za organizację pracy szkół, w tym podział uczniów na klasy. Wraz z radami szkół uczestniczą w działaniach szkoły, zatwierdzają plany pracy szkół oraz dokonują ewaluacji. Gminy otrzymują dotacje na prowadzenie szkół według swoich potrzeb tj. gminom zamieszkałym przez mniej zamożną ludność przekazuje się więcej środków.

- **Szkolnictwo średnie (ogólnokształcące i zawodowe)**

Szkoły średnie są nadzorowane bezpośrednio przez ministerstwo edukacji. Ministerstwo Edukacji i Kształcenia Zawodowego sprawuje nadzór nad szkołami na tym poziomie za pośrednictwem dyrektorów szkół i powołanych przez nich zespołów.

Ministerstwo opracowuje prawo edukacyjne (poprzez uchwalanie ustaw i wydawanie rozporządzeń) oraz podejmuje decyzje w kwestiach dydaktycznych (opracowuje cele kształcenia, programy nauczania, system oceniania, siatki godzin).

Zadaniem szkół jest wdrażanie opracowanych przez ministerstwo założeń.

Inspekcje w szkołach średnich (ogólnokształcących i zawodowych) przeprowadzają dyrektorzy szkół. W ramach Ministerstwa Edukacji i Kształcenia Zawodowego działa Zespół ds. Zarządzania i Monitorowania, który nadzoruje administracyjną część pracy szkół (wykorzystanie środków finansowych przez dyrektorów, sprawy kadrowe, itp.) Nadzór nad pedagogiczną stroną pracy szkół może być powierzony przez ministra specjalnemu kolegium inspektorów o nazwie SCRIPT.

Od 2005r. wewnętrzna i zewnętrzna ewaluacja szkół publicznych przeprowadzana jest pod nazwą „Raport o szkołach średnich” (*Rapport Lycee*) - ewaluacja zewnętrzna rozpoczyna się diagnozą, a następnie zespół ewaluatorów ministerialnych sporządza raport przedstawiający wyniki ewaluacji.

Raport jest przedkładany do opiniowania przez rady ds. edukacji. W tym czasie szkoły mają miesiąc na przeprowadzenie ewaluacji wewnętrznej i przedstawienie jej wyników ministerstwu edukacji.

- **Szkolnictwo wyższe**

Za wszystkie sprawy związane ze szkolnictwem wyższym odpowiada Ministerstwo Kultury, Szkolnictwa Wyższego i Nauki.

Nadzorowi podlegają wszystkie aspekty działalności uczelni - administracja, działalność dydaktyczna, badania i praca naukowa. Władze uczelni opracowują procedury, na podstawie których przeprowadza się wewnętrzną ewaluację uczelni.

Zasady zewnętrznej oceny instytucji szkolnictwa wyższego są opracowywane przez Ministerstwo Kultury, Szkolnictwa Wyższego i Nauki. Uczelnie są zobowiązane do współpracy i dostarczania odpowiednich danych.

3. Edukacja przedszkolna

Od roku 2009/10, gminy muszą zapewniać możliwość korzystania z edukacji przedszkolnej dzieciom w wieku 3 lat. Edukacja przedszkolna dla 3-latków jest nieobowiązkowa.

Uczęszczanie do *Spillschoul*, placówki przedszkolnej traktowanej jako placówka szkolna, jest obowiązkowe od wieku 4 lat.

4. Kształcenie obowiązkowe

Kształcenie jest obowiązkowe dla dzieci w wieku od 4 do 16 lat.

a) Etapy

Nauka w placówkach szkolnych obejmuje 4 cykle kształcenia Edukacja przedszkolna - cykl 1	Wiek: 3-5 lat
Szkoła podstawowa - cykl 2 - cykl 3 - cykl 4	Wiek: 6-7 lat Wiek: 8-9 lat Wiek: 10-11 lat
Szkoła średnia I stopnia Średnia szkoła ogólnokształcąca I stopnia Średnia szkoła techniczna I stopnia	Wiek: 12-16 lat

b) Kryteria przyjęć

Do placówek przedszkolnych przyjmuje się dzieci, które do 1 września danego roku ukończyły 4 lata. Dzieci przyjmowane do szkoły podstawowej muszą mieć ukończone 6 lat. Przyjęcie do szkoły średniej wymaga pozytywnej opinii wydawanej na zakończenie szkoły podstawowej. Uczniowie placówek przedszkolnych i szkół podstawowych uczęszczają obowiązkowo do placówki w swym rejonie, w pobliżu miejsca zamieszkania.

Na poziomie szkoły średniej nie istnieją ograniczenia dotyczące wyboru szkoły ani formalnych procedur przyjęć.

Kształcenie we wszystkich państwowych placówkach przedszkolnych oraz szkołach podstawowych i średnich jest bezpłatne.

c) Dzienny/tygodniowy/roczny wymiar zajęć

Rok szkolny w szkole podstawowej i średniej trwa 212 dni, od 15 września do 15 lipca. Szkoły podstawowe są czynne co najmniej przez trzy pełne dni i dwa razy po pół dnia w tygodniu, a szkoły średnie I stopnia są czynne pięć dni w tygodniu od godz. 8.00 do godz. 15.00. W szkołach podstawowych i średnich I stopnia prowadzi się tygodniowo 30 lekcji trwających po 50-55 minut. Minimalny roczny wymiar zajęć wynosi 936 godzin dydaktycznych w szkole podstawowej i 900 godzin w szkole średniej I stopnia.

d) Wielkość klas/podział uczniów na klasy

Klasy w szkole podstawowej mogą liczyć maksymalnie 26 uczniów, natomiast minimalna liczba uczniów wynosi zwykle 17. Klasy są na ogół małe, składają się z 17-18 uczniów podzielonych według wieku. Klasy w szkołach podstawowych mają jednego nauczyciela do wszystkich przedmiotów, a w szkołach średnich uczą nauczyciele specjalizujący się w poszczególnych przedmiotach.

W szkołach średnich ogólnokształcących i technicznych minimalna liczba uczniów wynosi zwykle 16, a maksymalna 29.

e) Programy i treści nauczania

Programy nauczania i listy szkolnych podręczników są opracowywane przez doraźnie powoływany komitet i zatwierdzone przez Ministerstwo Edukacji i Kształcenia Zawodowego. Nauczyciele samodzielnie wybierają metody nauczania, które muszą być jednak zgodne z formalnymi wymogami programowymi.

Podstawowymi przedmiotami w szkole podstawowej są: trzy języki ojczyste (luksemburski, francuski, niemiecki), matematyka, przedmioty ścisłe i przyrodnicze, historia, geografia, religia lub etyka i przygotowanie do życia w społeczeństwie, prace ręczne oraz wychowanie muzyczne i fizyczne.

W średnich szkołach ogólnokształcących prowadzi się dwa profile, klasyczny i nowożytny, różniące się przede wszystkim językiem, którego się uczy: oprócz trzech języków ojczystych, w profilu klasycznym uczy się łaciny i języka angielskiego, natomiast w profilu nowożytnym języka angielskiego. W średnich szkołach technicznych realizuje się obowiązkowy trzyletni program kształcenia ogólnego, obejmujący matematykę, języki, przedmioty ścisłe i przyrodnicze, technikę, wychowanie plastyczne, wychowanie muzyczne, religię lub etykę i przygotowanie do życia w społeczeństwie oraz wychowanie fizyczne.

f) Ocena, promocja i kwalifikacje

W trakcie kształcenia obowiązkowego nie przeprowadza się centralnych egzaminów.

Nauczyciele szkół podstawowych prowadzą ocenę ciągłą w poszczególnych grupach przedmiotów i dokonują całościowej sumarycznej oceny (okresowe sprawdziany, głównie pisemne) w szerszych dziedzinach programu nauczania. Uczniowie przechodzą do następnej klasy na podstawie wyników w nauce.

W 1996 r. egzamin wstępny do szkoły średniej I stopnia zastąpiono procedurą selekcji obejmującą ujednoczone sprawdziany i testy psychologiczne; na tej podstawie uczniom i rodzicom wskazuje się rodzaj kształcenia, który powinni wybrać.

W szkole średniej I stopnia nauczyciele przeprowadzają w ciągu semestru trzy sprawdziany z każdego przedmiotu, których wyniki decydują o przejściu do następnego etapu.

5. Szkolnictwo średnie II stopnia i policealne

a) Rodzaje kształcenia

<i>Lycée général</i> (średnia szkoła ogólnokształcąca II stopnia)	Wiek: 16-19 lat
<i>Lycée technique</i> (średnia szkoła techniczna II stopnia) Etap średniozaawansowany/etap wyższy (2+2 lata) Etap średniozaawansowany (3 lata)	Wiek: 16-19 lat Wiek: 16-18 lat

Kształcenie ogólne na poziomie średnim II stopnia jest kontynuowane w *lycées* i obejmuje dwa etapy: kształcenie ogólne na poziomie średnim II stopnia w klasie IV szkoły średniej (15 -16 lat) i specjalizację w klasach VI-VII szkoły średniej (16 -19 lat).

Kształcenie techniczne jest prowadzone w *lycées* technicznych i zostało podzielone na etap średniozaawansowany i wyższy. Niektóre *lycées* techniczne prowadzą również kształcenie zawodowe na poziomie policealnym.

b) Kryteria przyjęć

Uczniowie kontynuują naukę nieodpłatnie w szkole, w której rozpoczęli kształcenie na poziomie średnim I stopnia.

c) Programy i treści nauczania

Programy nauczania poszczególnych przedmiotów są opracowywane przez specjalne komisje i zatwierdzane przez ministerstwo. Program nauczania w klasie IV ogólnokształcących szkół średnich II stopnia jest bardzo zbliżony do programu pierwszych trzech klas, ale zawiera nowe przedmioty tj. fizykę oraz chemię i daje uczniom możliwość zapoznania się z nimi. Na etapie specjalizacji w ogólnokształcącej szkole średniej II stopnia uczniowie obowiązkowo wybierają jedną z kilku oferowanych specjalizacji:

- Sekcja A – języki
- Sekcja B – matematyka
- Sekcja C – przedmioty przyrodnicze i ścisłe
- Sekcja D – ekonomia
- Sekcja E – sztuki plastyczne
- Sekcja F – muzyka
- Sekcja G – nauki społeczne

Na etapie średnio-zaawansowanym w szkole technicznej program nauczania zależy od wybranego przez uczniów nurtu (nurt techniczny, nurt zawodowy).

d) Ocena, promocja i kwalifikacje

Na poziomie szkoły średniej II stopnia podstawę oceny stanowią sprawdziany przeprowadzane regularnie w każdym okresie ze wszystkich przedmiotów.

• Kształcenie ogólnokształcące

Uczniom, którzy zdali egzamin centralny na zakończenie nauki w *lycée* ogólnokształcącym, wydaje się *diplôme de fin d'études secondaires* (świadectwo ukończenia ogólnokształcącej szkoły średniej).

• Kształcenie techniczne

Kształcenie techniczne na poziomie szkoły średniej II stopnia obejmuje nurt zawodowy i nurt techniczny.

Kształcenie w nurcie zawodowym (podstawowe) przeznaczone jest dla uczniów, którzy nie spełniają kryteriów, by kontynuować naukę na etapie wyższym. Uczniowie kończący ten etap kształcenia otrzymują certyfikat umiejętności zawodowych (*CCP - certificat de capacité professionnelle*).

Kształcenie techniczne możliwe jest w ramach dwóch kolejnych ścieżek:

- w nurcie zawodowym: kształcenie zawodowe wstępne - prowadzi do uzyskania świadectwa/dyplomu umiejętności zawodowych (*DAP*). Dyplom potwierdza kompetencje posiadacza do wykonywania zawodu na poziomie pracownika/robotnika wykwalifikowanego.

- w nurcie technicznym: kształcenie techniczne wstępne - prowadzi do uzyskania dyplomu technika (*DT*). Nadaje kwalifikacje technika w danym zawodzie, różni się od świadectwa umiejętności zawodowych (*DAP*) większym zróżnicowaniem nabytych przez ucznia kompetencji oraz szerszym zakresem wiedzy ogólnej.

Posiadacze dyplomów *DAP* i *DT* mogą kontynuować naukę na wyższych studiach technicznych w ramach swojej specjalności pod warunkiem zaliczenia wszystkich modułów kształcenia. Zaliczenie poszczególnych modułów jest odnotowywane na suplementcie do dyplomu. Świadectwa i dyplomy wydają krajowe władze ds. kształcenia zawodowego.

Kształcenie techniczne na poziomie wyższym trwa od 4 do 5 lat. Na zakończenie tego cyklu kształcenia uczniowie podchodzą do ogólnokrajowego egzaminu. Po zdaniu egzaminu uczeń uzyskuje dyplom ukończenia średniej szkoły technicznej. Dyplom ten, tak samo jak dyplom ukończenia szkoły średniej ogólnokształcącej, umożliwia zarówno bezpośrednie wejście na rynek pracy, jak i kontynuowanie kształcenia na poziomie wyższym (uniwersyteckim bądź zawodowym).

6. Szkolnictwo wyższe

a) Rodzaje uczelni

W sierpniu 2003 r. utworzono Uniwersytet Luksemburski, który ma za zadanie prowadzenie trzech zasadniczych typów działalności: dydaktycznej, naukowo-badawczej oraz waloryzacyjnej na najwyższym międzynarodowym poziomie, o czym stanowi sformułowana misja i plan strategiczny tej instytucji. Uniwersytet połączył w ramach jednej struktury istniejące wcześniej *Centre Universitaire de Luxembourg* (Luksemburskie Centrum Uniwersyteckie), *Institut Supérieur de Technologie* (Wyższy Instytut Techniki), *Institut Supérieur d'Études et de Recherches Pédagogiques* (Instytut Studiów Wyższych i Badań Pedagogicznych) oraz *Institut d'Études Éducatives et Sociales* (Instytut Studiów Edukacyjnych i Społecznych).

Uniwersytet oferuje kształcenie na 11 akademickich i zawodowych kierunkach licencjackich, 14 kierunkach magisterskich, które są prowadzone zgodnie z systemem bolońskim oraz 6 innych kierunkach.

Jest to typ uczelni nastawionej na działalność badawczą; w szczególności kierunki oferujące studia magisterskie lub doktoranckie oferują szerokie badania, które prowadzą specjalne jednostki na trzech wydziałach: Wydział Nauk Ścisłych, Technologii i Komunikacji; Wydział Prawa, Ekonomii i Finansów; Wydział Filologii, Nauk Humanistycznych, Sztuk Pięknych i Pedagogiki.

b) Warunki wstępu

Kandydaci na wszystkie kierunki i rodzaje studiów muszą posiadać świadectwo ukończenia średniej szkoły ogólnokształcącej lub technicznej bądź inne świadectwo uznawane za równorzędne. Ograniczenia w dostępie istnieją jedynie na studiach przygotowujących nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych: kandydatów przyjmuje się po sprawdzeniu ich znajomości trzech języków ojczystych i na podstawie ocen z egzaminu końcowego w ogólnokształcącej lub technicznej szkole średniej.

c) Kwalifikacje

Obecnie absolwenci studiów na Uniwersytecie Luksemburskim otrzymują tytuły licencjata, magistra oraz doktora zgodnie z systemem bolońskim oraz inne tytuły w ramach niektórych kierunków (np. w ramach Wydziału Nauk Ścisłych, Technologii i Komunikacji: *Formation spécifique en Médecine générale*, na Wydziale Prawa, Ekonomii i Finansów *Formation complémentaire CCDL* i *Formation complémentaire CCREEC* w ramach Wydziału Filologii, Nauk Humanistycznych, Sztuk Pięknych i Edukacji *Formation Continue en Aménagement du Territoire*, *Formation Pédagogique* oraz *Formation continue 'Lëtzebuergesch als Friemsprooch'*)

Uniwersytet Luksemburski wydaje również świadectwa i dyplomy ukończenia krótkich kursów na różnych poziomach.

7. Kształcenie specjalne

W Luksemburgu istnieją dwa nurty kształcenia dla dzieci o szczególnych potrzebach edukacyjnych: separacyjny i integracyjny.

Działania mające na celu integrowanie dzieci niepełnosprawnych do kształcenia głównego nurtu rozpoczęły się stosunkowo niedawno (zmiany w prawie dotyczącym organizacji szkół podstawowych z 6 lutego 2009 r.) Ustawa z 1973 r. przewidywała dwa sposoby pobierania nauki przez dzieci niepełnosprawne:

- uczęszczanie do regionalnego ośrodka specjalistycznego lub placówki specjalizującej się w kształceniu specjalnym w Luksemburgu
- uczęszczanie do podobnej placówki poza granicami kraju

Ustawa z 1973 r. została uzupełniona w 1994 r. przez ustawę dotyczącą integracji w szkołach na podstawie której wprowadzono dwie formy kształcenia dla dzieci z niepełnosprawnościami:

- pełna integracja czyli możliwość uczęszczania do szkoły ogólnodostępnej na poziomie przedszkolnym, szkoły podstawowej i średniej,
- częściowa integracja: dziecko korzysta z kształcenia w placówce specjalistycznej oraz z niektórych zajęć w szkole ogólnodostępnej.

Centrum Logopedyczne oraz Instytut dla Osób Niewidomych i Słabowidzących są pionierami w rozwijaniu programów na rzecz integracji uczniów niepełnosprawnych w kształceniu głównego nurtu.

Istnieje specjalny oddział edukatorów wspierających dzieci niepełnosprawne zwany „wędrównym” gdyż jego pracownicy podróżują do szkół, w których uczą się dzieci niepełnosprawne pozostające pod ich kuratelą.

Oprócz tego działa również Biuro Poradnictwa dla Dzieci.

8. Nauczyciele

Przyszli nauczyciele przedszkoli i szkół podstawowych kończą 3-letnie studia pedagogiczne na Uniwersytecie Luksemburskim (Wydziale Filologii, Nauk Humanistycznych, Sztuk Pięknych i Pedagogiki), uzyskując świadectwo przygotowania do zawodu nauczycielskiego (*CEP*).

Osoby zamierzające uczyć w średnich szkołach ogólnokształcących obowiązkowo kończą magisterskie studia uniwersyteckie (za granicą), a następnie szkolenie teoretyczne i praktyczne (staż pedagogiczny) w Luksemburgu (w Instytucie Kształcenia i Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli na Uniwersytecie Luksemburskim). Staż musi trwać od 24 do 40 miesięcy.

Osoby zamierzające uczyć w średnich szkołach technicznych kończą studia magisterskie (za granicą) i staż pedagogiczny w Luksemburgu. Instruktorzy prowadzący kształcenie zawodowe (*maîtres d'enseignement technique*) muszą posiadać dyplom mistrzowski oraz pięcioletnie doświadczenie zawodowe. Zdecydowana większość nauczycieli posiada status urzędników państwowych.

Bardziej szczegółowe informacje o systemach edukacji w Europie można znaleźć w prowadzonej przez EURYDICE bazie danych EURYPEDIA

Ostatnia aktualizacja: listopad 2011